

Эътикоф | Фикҳ дарслари (346-дарс)

19:00 / 18.09.2025 1070

???????????????? ?????????? ????????????????? ??????????

????????? ?????????? ??? ?????????????? ??????????????

?????????????????. ?????????????????? ?????????? ?????????????? ????

????????????? ?????????? ??????? ?????????????? ?????????? ??????????

?????????????? ?????????????????????? ?????? ?????????????????? ??????????

?????????????????.

????? ?????? ?????????? ?????????? ??????????????

????????????? ?????????????? ?????? ?????????????? ??????????????

??? ?????????????? ?????????????? ??????????. ?????????? ??????????

????????? ?????? ?????????? ??????????. ??????????????

????????????????? ?????????????????? ?????????????????? ?????????????????? ????????

?????? ?????????????????? ?????????????? ?????????? ??? ??????????????.

?????? ?????????????????? ??????? ?????????????????????? ??????????

?????????????.

????????????????????? ?????????????????? ?????????? ?????????????? ??????

?????????????. ?????????????????? ??? ?????????? ?????????? ??????

????????????? ?????? ?????????? ?????? ?????????????????? ??????????????

????????? ?????????? ?????????? ?????????????????????? ??????????????????

??? ??????????????.

?????? ??????? ????????????? ?????????? ??????????

????????????????? ?????????? ??????? ?????? ??????????????.

?????? ?????????????? ?????????????? ??????????????????????.

????????? ?????????? ?????????????? ?????????????.

Эътикоф суннати муаккададир. У рўзадорнинг эътикоф нияти ила жамоат масжидида қолишидир.

Унинг ози бир кундир. Ким эътикофни бузса, қазосини бажаради. Эътикоф ўтирган одам масжиддан инсон ҳожатларидан бошқа нарса учун чиқмайди. Жумага заволдан кейин боради.

Кимнинг манзили узоқ бўлса, суннатларни ўқиб, жумага бемалол эришадиган вақтни чамалаб боради. Жомеъ масжидда мазкур муддатдан кўпроқ туриб қолса ҳам эътикофи бузилмайди. Агар узрсиз маълум вақтга чиқса, эътикофи бузилади. У эътикоф ўтирган масжидида еб-ичиши, ухлаши, савдо молини масжидга келтирмасдан олди-сотди қилиши мумкин. Бошқа киши бу ишларни масжидда қилиши мумкин эмас. У жим ўтирмайди. Фақатгина хайрли нарсаларни гапиреди.

Кечаси ёки унутиб бўлса ҳам жинсий алоқа қилиш эътикофни бузади. Шунингдек, фарждан бошқа ерга жинсий алоқа қилиш, ўпиш, ушлаш сабабли маний нозил қилса ҳам эътикоф бузилади. Аммо нозил қилмаса, мазкур ишлар ўзи ҳаром бўлса ҳам, эътикоф бузилмайди. Аёл киши уйида эътикоф ўтиради. Агар бир неча кун эътикоф ўтиришни назр қилган бўлса, ўша кунларнинг кечаларини ҳам ўтириш лозим бўлади. Бунда шарт қилмаган бўлса ҳам, кетма-кет ўтирилади. Икки кунни назр қилган бўлса, икки кундуз ва икки кеча ўтиради.

Кундузнинг ўзини ният қилиш жоиз.

«Эътикоф» луғатда «ушлаб қолиш», «туриб қолиш» ва «лозим тутиш» деган маъноларни ифода этади.

Шариатда эса

«Рўзадорнинг эътикоф нияти ила жамоат масжидида қолишидир».

Аллоҳ таоло:

اَلْمَسْجِدِ فِيْ عَاكِفُوْنَ وَاَنْتُمْ تُبَشِّرُوْهُمْ وَلَا

«Масжидларда эътикофдалигингизда уларга яқинлик қилманг»,
деган (Бақара сураси, 187-оят).

Эътикоф Қуръонда зикр қилинган ибодат эканига ушбу оят далилдир. Бу оятда эътикоф ўтирган шахс ўз хотини ила жинсий яқинлик қилмаслиги кераклигига ва эътикоф ибодати масжидда бўлишига ҳам далил бор.

???? ?????????? ??????? ?????? ?????????? ???????

????????????? ??????? ??????? ?????????????? ??????????????: ??????

????????????? r ?????? ?????????????? ??????????????

????????????????? ?????? ?????????????????? ??????? ??????????????????

????????? ??????? ?????????????? ?????????????????? ?????? ??????????????.

????????? ??????????????????.

Оиша розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам, то Аллоҳ у зотни вафот эттиргунича Рамазоннинг охирги ўн кунлигида эътикоф ўтирар эдилар. Сўнгра у зотдан кейин завжалари ўтиришди».

Бешовлари ривоят қилишган.

Эътикоф қуйидаги турларга бўлинади:

1. Вожиб.

Бунга назр қилинган эътикоф киради.

2. Суннати муаккада.

Бунга Рамазоннинг охирги ўн кундаги эътикоф киради.

3. Мустаҳаб.

Бунга юқорида зикр қилинганлардан бошқа эътикофлар киради.

Эътикоф ўзига хос алоҳида ибодат бўлиб, у ила банда қалб мусаффолигига, дунёнинг ташвишларидан узилишга, Аллоҳ таолога қурбат ҳосил қилишга ва шу каби кўпгина фазлларга эришади.

Унинг ози бир кундир.

Аммо имом Муҳаммад раҳматуллоҳи алайҳи: «Эътикофнинг ози бир оз муддат бўлса ҳам бўлади», деганлар ва шунга фатво берилган.

Ким эътикофни бузса, қазосини бажаради.

Худди нафл рўзани бузган одам қазосини тутиши вожиб бўлгани каби.

Эътикоф ўтирган одам масжиддан инсон ҳожатларидан бошқа нарса учун чиқмайди.

Масжид деганда фақат намоз ўқиш учун ажратилган жойлар тушунилади. Масжид саҳни, имом ҳатиб ва бошқалар учун қурилган бинолар ва келажакда бошқа эҳтиёжлар учун ажратиб қўйилган ерлар масжид ҳисобланмайди. Инсон ҳожатлари деганда катта ва кичик таҳорат ушатиш, нажосатни кетказиш ва жунубликдан ғусл қилиш каби ишлар кўзда тутилади. Мазкур ишларни қилиб бўлиши билан дарҳол эътикоф ўтирган жойига қайтади.

???? ?????????? ?????? ?????? ?????????? ??????????:

????? ?????????? ?????? ?????????? ?????? ???????????

????????????? ?????? ?????????????? ??? ??????????? ?????????????

????????? ?????????????? ??????????????????. ?????????? ??????????.

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон эътикоф ўтирсалар, инсон ҳожатидан бошқа нарса учун уйга кирмас эдилар».

Молик ривоят қилган.

Жумага заволдан кейин боради.

Боргандан кейин суннатни ўқиб олишга етадиган вақт бўлиши учун. Бу жума ўқиладиган жомеъ масжидга яқин жойда эътикоф ўтирган одам учундир.

Кимнинг манзили узоқ бўлса, суннатларни ўқиб, жумага бемалол эришадиган вақтни чамалаб боради.

Яъни жума бошлангунча унинг фарздан аввалги тўрт ракъат суннاتини ўқиб оладиган вақт ҳам бўлишининг ҳисобини қилиши лозим бўлади.

Икки ийд намозига бориши ҳам худди жумага боришга ўхшайди.

Шунинг учун ҳам уламоларимиз: «Жума ўқиладиган масжидда эътикоф ўтириш афзал», дейдилар.

Жомеъ масжидда мазкур муддатдан кўпроқ туриб қолса ҳам эътикофи бузилмайди.

Чунки бу масжид ҳам аслида эътикоф еридир.

Шунингдек, масжид йиқилгани, жамоат тарқалиб кетгани, золимнинг мажбурлаб чиқариб юборгани, жиноятчиларнинг жонга ёки молга таҳдид солгани учун чиқиш ила эътикоф бузилмайди. Бошқа жойга бориб, эътикофини давом эттираверади.

Агар узрсиз маълум вақтга чиқса, эътикофи бузилади.

Шунингдек, фарқ бўлаётган ёки ёнаётган нарсани қутқариш каби фавқулодда ҳолатларда, шунингдек, бемор кўриш, жанозада қатнашиш, гувоҳлик бериш каби ишлар учун чиқса ҳам эътикофи бузилади ва қазо лозим бўлади.

У эътикоф ўтирган масжидида еб-ичиши, ухлаши, савдо молини масжидга келтирмасдан олди-сотди қилиши мумкин. Бошқа киши бу ишларни масжидда қилиши мумкин эмас.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам эътикоф ўтир-ганларида шундай қилганлар. Ушбу ҳолатларни масжиддан чиқмасдан бажариш мумкин, аммо эътикоф ўтирмаган одам мазкур ишларни масжидда қилиши мумкин эмас.

Бу ҳақда бир қанча ҳадислар келган.

???? ????????? ???? ????????????? ???? ????????????? ???? ?

???????????? ???? ????????????? ?????? ????????? ?????? ????????????? ?

???????????????? ?????????? ?????? ?????? ?????????????? ?

???????????????????? ??? ????????????????????? ?????????? ?????????????? ?

????????????????????????????? ?????????? ?????????? ?????????????????? ?

????????????? ?????????? ????????????????????? ?????????? ?????????????????? ?

??????? ?????????????????? ?????????????????? ????????

???????

Амр ибн Шуъайб отасидан, у бобосидан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам масжидда шеър айтишдан, олди-сотди ва жума куни намоздан олдин ҳалқа бўлиб ўтиришдан наҳий қилдилар».

Термизий, Насоий ва Абу Довуд ривоят қилишган.

У жим ўтирмайди. Фақатгина хайрли нарсаларни гапиради.

Эътикоф ўтирган одам ибодат деб, оғзига мум солгандек, жим ўтириши мумкин эмас. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бундан қайтарганлар. Эътикофдаги киши намоз ўқиш, тиловат, зикр, ҳадис ўқиш, илм ўрганиш, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ва бошқа набийларнинг сийратларини, аҳли солиҳлар ҳақидаги хабарларни ўрганиш билан машғул бўлади.

Кечаси ёки унутиб бўлса ҳам жинсий алоқа қилиш эътикофни бузади. Шунингдек, фарждан бошқа ерга жинсий алоқа қилиш, ўпиш, ушлаш сабабли маний нозил қилса ҳам эътикоф бузилади.

Чунки эътикоф ҳам худди намоздек нарса. Мазкур нарсаларнинг барчаси намозни бузади.

Аммо нозил қилмаса, мазкур ишлар ўзи ҳаром бўлса ҳам, эътикоф бузилмайди.

Булар жинсий алоқага олиб борадиган нарсалар бўлса ҳам, уларда жинсий алоқанинг маъноси йўқ.

Аёл киши уйида эътикоф ўтиради.

Яъни уйдаги намоз ўқийдиган жойида. Чунки аёл киши учун энг қулай жой ўшадир.

Агар бир неча кун эътикоф ўтиришни назр қилган бўлса, ўша кунларнинг кечаларини ҳам ўтириш лозим бўлади.

Шунингдек, бир неча кеча эътикоф ўтиришни назр қилган бўлса, ўша кечаларнинг кундузларини ҳам ўтириш лозим бўлади.

Бунда шарт қилмаган бўлса ҳам, кетма-кет ўтирилади. Икки кунни назр қилган бўлса, икки кундуз ва икки кеча ўтиради.

Кундузнинг ўзини ният қилиш жоиз.

«Кифоя» китобининг иккинчи жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2022 йил 5 октябрдаги 03-07/7013-рақамли хулосаси асосида чоп этилган.